

La indústria cordera al Bages.

Joan Comas, l'últim corder

Núria Traveset Pla

La recerca duta a terme ha volgut recollir els últims testimonis d'un antic ofici artesà, el de corder. Sempre ha estat un ofici secundari, en el qual la història no s'ha aturat, però, tot i això, els productes eren imprescindibles per al bon funcionament de moltes feines agrícoles, marítimes, constructores... La recerca s'ha acotat a l'espai geogràfic de l'actual comarca del Bages.

Es desconeixia com treballaven, quines eines utilitzaven, d'on provenia la primera matèria, les maneres de comercialització, la posterior mecanització... Només hi ha un breu estudi fet a les Terres de l'Ebre. Actualment, a més, és un ofici que ha desaparegut, tant de la comarca del Bages com de la resta de Catalunya. Era el moment de recollir el testimoni oral d'aquells qui hi havien treballat o ho havien vist fer als seus pares o avis, ja que sinó la història d'aquest ofici s'hauria perdut.

La recerca, a més, ha consistit en la consulta d'arxius públics per tal de poder fer una breu síntesi històrica de l'evolució de l'ofici a la comarca i a Catalunya. Aquesta recerca de fonts documentals ha

estat acompanyada de la de material fotogràfic. El resultat ha estat curt però satisfactori: només es conserven cinc fotografies de corders exercint l'ofici.

A més, sorprenentment, s'han localitzat dues filmacions antigues. Una l'hem pogut visualitzar, i es tracta d'una demostració que féu el corder Ramon Garrigó, del poble de Cardona, impulsada pel Foment Cardoní l'any 1983. En canvi, l'altra, una filmació de Sallent de caràcter generalista en què es documentaven els antics oficis que es conservaven al poble a la dècada dels vuitanta del segle xx, no s'ha pogut visualitzar. Una part d'aquestes complementen l'audiovisual que s'ha filmat amb l'últim testimoni viu de la comarca del Bages, en Joan Comas, de Callús, que és la culminació del procés de recerca i de descoberta d'aquest ofici.

La corderia al Bages

Els resultats d'aquesta recerca a l'àmbit comarcal ha estat la descoberta d'un ofici tradicional que està documentat des del segle xviii, tot i que es conserva un document del xv que es creu que

és un indicatiu de l'existència d'aquest ofici a la comarca, concretament un privilegi de Ramon Folc de Cardona sobre la franquícia del delme del cànem i altres productes a la ciutat.

Al segle xix es coneix l'existència de setze nissagues de corders. Principalment a Cardona, on n'hi havia quatre famílies, i a Manresa, on n'hi havia tres. D'aquestes, s'han pogut localitzar els descendents de la família Garrigó i Daurella de Cardona, els nebots d'en Xandri de Navàs, el fill dels Xipell de Sallent, els Baylina de Súria, els Ratera de Sant Vicenç de Castellet i els Ratera-Comas de Callús.

Primera matèria i comercialització

Tots treballaven amb el cànem i el cotó i feien uns productes molt similars (cordes per als animals, i de forma menor el cordill per al ble de les espelmes, o per lligar les botifarres). Tampoc no variava la forma de comercialització: tenien una petita botiga on es feia la venda directa dels productes elaborats; moltes vegades aquests espais eren compartits amb l'espardenyeria que ells mateixos regien i elaboraven. N'és una excepció del corder de Cardona, en Ramon Garrigó, que era corder ambulat i anava als pobles de muntanya i cases de pagès a vendre les seves cordes.

Al segle xx, però, la industrialització de la comarca es convertí en un revulsiu per a l'ofici, ja que la indústria cotonera es va convertir en el principal client. Les fàbriques del Cardener i el Llo-

bregat usaven les cordes per al funcionament d'algunes de les màquines o per embalar els productes finals. Però als anys vuitanta, quan els telers deixen de fer soroll, els corders es veuen obligats a deixar de fer rodar la roda o a modernitzar-se mecànicament.

El filador de Callús

El poble de Callús conserva un espai singular al costat del riu Cardener, el Filador, un espai natural amb un alt valor paisatgístic (per l'entorn de ribera que el forma) i patrimonial. Conserva una petita edificació amb el material i les eines de l'últim corder que hi ha treballat, en Joan Comas Pueyo. A més, conserva a l'exterior la pàtina de les quatre generacions de la família Ratera que hi han treballat. Totes les eines, màquines i complements han estat inventariats: documentats, mesurats i fotografiats, de manera que s'ha creat una base de dades dels béns mobles conservats d'aquest bell ofici al poble de Callús.

L'espai del Filador, a més, ha servit d'escenari per a la filmació de les imatges per a l'audiovisual final. Un audiovisual que és la síntesi de la recerca feta. No només és la història personal del seu protagonista, en Joan Comas, sinó que és la demostració viva del procés, pas a pas, d'elaboració d'una corda de cotó de forma semiartesana. Aquest treball de recerca i tot el material que ha generat és, per tant, un homenatge a l'ofici de corder i a tota aquella gent que l'ha fet i trans-

*Joan Comas filant al Filador de Callús.
Fotografia: Núria Traveset, 11 d'octubre de 2007.*

mès de generació en generació als seus descendents, de la mateixa manera que l'audiovisual d'en Joan Comas ho transmetrà a les generacions futures.